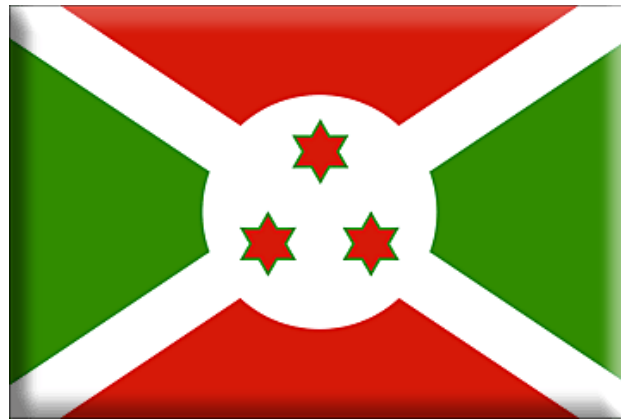

**DIARI D'UN
MISSIONER**

Jaume Mas

Bandera del Burundi

Jaume Mas Julia

MOMENT HISTÒRIC A QUE FAN REFERÈNCIA AQUESTES PÀGINES.

Quan començava la dècada dels anys 90, molts països africans, sobre tot els de la zona anomenada francofona, varen viure la febre de la democratització impulsada pel President francès François Mitterand.

A Burundi, com al Zaïre (actual Congo-Kinshasa) i a Rwanda, s'anaven constituint i sortint a la llum pública els distints partits polítics. Aquest fet era una gran novetat dins uns països que d'ençà de la seva independència de la Colònia havien viscut dins un regim estricte de partit unic. Havien passat, per tant, una trentena d'anys.

Des del mes de setembre de 1997, governava a Burundi el President Buyoya que havia assumit el poder en un cop d'Estat incruent derrocant l'anterior president, el Colonel Bagaza.

Bagaza i Buyoya eren militars, nascuts a la mateixa colina de la província de Bururi, al sud del País. Tots dos pertanyen a l'ètnia tutsi.

El President Buyoya fou l'encarregat de preparar les eleccions democràtiques que tengueren lloc, sense més problemes i viscudes en un ambient de vertader alliberament per part de la ètnia hutu, el dia primer de juny de l'any 1993.

Uns anys abans, a partir dels 90, sorgiren casi una dotzena de partits polítics, però només dos eren majoritaris: UPRONA, el partit únic del règim, i FRODEBU. Els dos partits, sense tenir-ho escrit als seus estatuts, representaven les inquietuts de les dues ètnies majoritàries, UPRONA les dels tutsi i FRODEBU, les dels hutu. Segons les estadístiques, els tutsi son un 14% i els hutu un 84%.

Arribat el dia de les eleccions presidencials, el partit FRODEBU va guanyar per majoria, lo que era d'esperar per simples raons matemàtiques. D'aquestes eleccions democràtiques i realitzades sense incidents en tots els recons del País, en sortí president Melchior Ndadaye, un civil de la ètnia hutu.

Pocs mesos després, la nit del 20 al 21 d'octubre a Bujumbura, la capital, tengué lloc un cop d'Estat, aquesta vegada ben cruent. Els militars assaltaven el Palau Presidencial, feren presoner el President Ndadaye, el conduïren a un camp militar aprop del centre de la capital i allà el fusellaren.

A la matinada del 21, els militars assassinaren el President de l'Assemblea Nacional i un bon grapat de ministres del Govern, entre els que hi havia membres de les dues ètnies.

A l'interior del País, quan la població va conèixer aquestes notícies, la reacció de la població fou la mateixa a quasi tots els endrets, tant a les zones més urbanes com a les zones rurals: Els hutu varen començar a matar els tutsi, emprant com a armes les mateixes eines de fer feina: llances, garrots, machetes...en aquells moments no tenien armes convencionals com fusells o pistoles, aquestes les tenia només l'exercit.

Durant aquells dies vaig sentir molt sovint expressions com aquestes, dites pels hutu:

“Han assassinat el nostre President i ara vendran a matar-nos a nosaltres”, “Hem destruït els ponts perquè l'exercit no pugui arribar aquí amb els tanques”, “El que estam fent nosaltres, els hutu, és defensar-nos”, “Fins ara els tutsi sempre havien matat els hutu, erem com a xots que els duen a matar, sobre tot durant aquella “ventada” del 72, ara s'ha acabat...es arribat el moment de defensar-nos...”

Les pàgines d'aquest diari fan referència als dies immediats posteriors al cop d'Estat, tal com ho vaig viure a la parròquia de Nyabikere, al centre del Burundi, dins una regió on la majoria de la població pertany a la ètnia hutu.

MOTIUS PER POSAR PER ESCRIT LES VIVÈNCIES D'AQUESTS DIES

Aquestes pàgines foren escrites a la parròquia de Nyabikere dins l'Archidiòcesi de Gitega, formavem la comunitat Tomeu Barceló, capellà com jo mateix i Julià Gomila, seglar. Compartiem les tasques pastorals amb una comunitat de religioses naturals del país.

En aquests dies estaven amb nosaltres dos metges, Pep Fortesa-Rey i la que després fou la seva esposa, Amalia. Aquests metges juntament amb altres companys seus havien vingut a Burundi per treballar a diferents hospitals i dispensaris.

La intenció de escriure aquestes pàgines era doble: Per una banda, sentia la necessitat de posar per escrit els esdeveniments que passaven i els sentiments que provocaven en mí.

Al final de la jornada posar-me a escriure me servia de terapia, era com descarregar el feix de les emocions que els esdeveniments del día s'anaven acumulant damunt les espatles, escriure era una manera de desfer-me del pes del día.

Per altra banda, no volia que la memoria me fallàs quan els fets hagüeren passat i volgués recordar-los. Eren tantes les persones i eren tants els fets que s'anaven succeint que veia com a imposible poder-ho recordar després que hagués passat una temporada.

El Diari compren els dies en que varem estar totalment incomunicats, del día 21 d'octubre al día 15 de novembre de l'any 1993. El que va anar succeint els mesos i els anys següents també ho teng escrit, però d'una altra manera.

Els ponts de la nostra regió com a tantes regions del Burundi están construïts amb troncs d'arbres, la primera mesura que la població va adoptar, quan s'entemeren del cop d'Estat, fou destruir-los. Així volien protegir-se de l'exercit i evitar l'entrada dels camions i tanquetes dels militars.

Les persones que pogueren arribar a les nostres contrades foren els "Metges sense fronteres" i militars de la ONU que ho feren en helicópter per realitzar missions humanitàries

Aquestes pàgines están escrites al viu. Quan les vaig passar a màquina no vaig afegir ni llevar res. Les he fotocopiades i les he repartides a amics que s'interessaven en saber que havia passat i com ho havíem viscut els que ens trobavem allà.

DIARI D'UN MISSIONER

*"Dins els cors esqueixats
Se conserva, s'alimenta
una paraula que ja mai
s'esqueixara "*

Charles Peguy.

Jaume Mas Julia

A nit passada a les 2, segons les informacions de Radio Rwanda i R.F.I. hi ha hagut un cop d'Estat al Burundi. Segons aquestes mateixes informacions els responsables del "putsh" són l'antic Cap d'Estat Bagaza, l'antic ministre de Buyoya, Cyprien Mbonimpa i Tactual Cap d'Estat Major Bikomagu. Radio Burundi no emet en tot el dia.

Sembla que durant la matinada i primeres hores del dia a Bujumbura hi ha combats entre els soldats "putchistes" i els leáis al Govern.

Devers les 6 de l'hora baixa, l'antic Administrador de Nyabikere Stani Ciza ha vingut a dirme que té molta por, que li sembla que això desencadenarà una guerra civil. Me diu que la població ha començat a destruir els ponts a la carretera que va a Gatonde i afegeix "A nit la gent comentava a matar-se".

Ens demana si volem guardar el seu Taxi al garatge de la Parroquia, li dic que sí, que el guardarem i ja veurem que passa.

Devers les 7'30 del vespre Radio Burundi dona un comunicat en nom del "Conseil de Salut Publique". Ningú firma aquest comunicat que ha estat precedit per l'Himne Nacional". Segons el mateix comunicat el "Conseil de Salut Publique" nomena President en Francois Ngeze i els governadors de Província han d'estar a les ordres de les autoritats militars.

Divendres, 22.10.1993

El matí després de la Missa ens disposam per anar a Gatonde amb els metges Pep Forteza i Amalia. Els metges son a Nyabikere des de diumenge hora-baixa i cada dia van a Gatonde per ajudar al Dispensan. Arribats al pont de NYARWIRI no podem passar, hi ha arbres en mig de la carretera que impedeixen el pas, el pont esta destruít.

Jo tenia reunió de "Baserukira" que havia de comentar a les 9 del matí.

A Nyabikere, desolado durant tot el dia. Grups d'hornos, armats amb llances, bastons, "imipanga", passen una i altra vegada per davant la parroquia, van a la caga deis Tutsi. Un grupet de Tutsi de Mazita i en Pascal que estaven reunits a l'ombra deis eucaliptus des de les 9 del matí s'han dispersat quan han vist els grups armats.

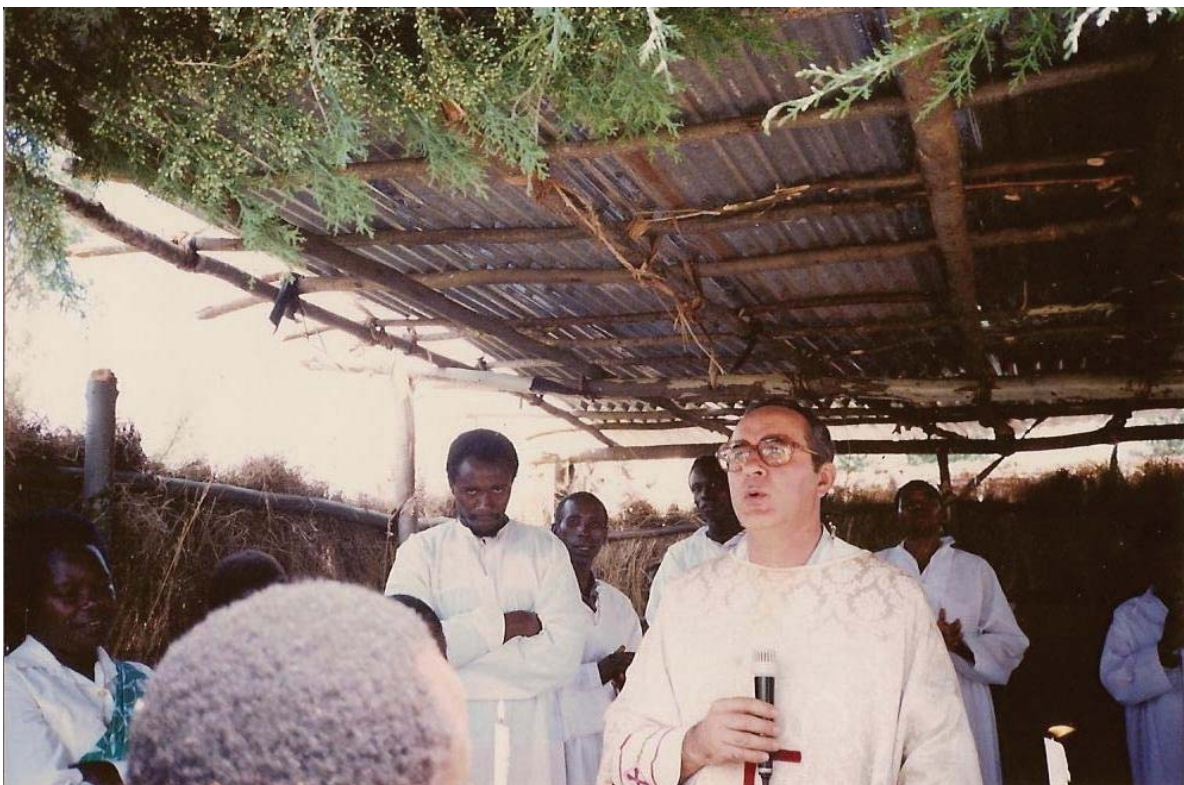
He pogut xerrar amb uns i altres durant el dia.

A partir de mig dia venen a refugiar-se a la parroquia dones Tutsi amb els seus infants, també venen dos estudiants del Col.legi i un mestre de Gaharo. Un estudiant és hutu i el mestre també.

L'horabaixa xerram amb els grups armats (hutu), volen que els mostrem la gent que han vengut a refugiar-se a la parroquia. Sobre tot cerquen un tal Lázaro, soldat que está de permís a ca-seva a Mazita. El grup armat esta molt enfadat amb nosaltres perquè no els deixem entrar a veure els refugiats, cerquen en Lázaro i pensen que es aquí.

A posta de sol, devers les 6, el grup armat vol entrar a ca les monges. Cerquen les dones Tutsi que han demanat refugi a ca les monges, cerquen, sobre tot, la dona de Kayinamura, diuen que teñen escopetes amagades. També diuen que hi ha homes (Tutsi) amagats. Xerram amb els grups armats, els deim que deixin les monges tranquiles, no hi ha manera. Impressió d'impotència total. Impossible tot diàleg. Forcen la porta del garatge, espenyen el pany amb una destrat, les monges venen a obrir la porta interior que dona al garatge.

El Menescal Désiré ve a refugiar-se, s'amaga dins el rugo de la granja.

Dissabte, 23.10.1993

La matinada han descobert en Désiré que s'havia amagat per la granja. Segons el vetllador l'han vengut a cercar mentre celebràvem la Missa. Sembla que l'han mort al cementiri.

La desolació continua. Quants Tutsi hauran mort aquesta nit passada? A la nostra colina només queden les dones i els infants que s'han pogut refugiar aquí.

En Makobero ve a demanar posada per dues filies seves i una vaca, En Makobero és hutu pero té por de les represàlies deis soldats) acceptam les nines i la vaca.

Durant la Missa de les 12 peguen foc al bosc d'eucaliptus del costat de l'església, al rugo de la granja, al rugo de ca les monges, al "trixacom" i al bosc de la fusteria, Tots els voltants de la parroquia cremaven al mateix temps. L'atmosfera estava carregada de fum com una calitja forta de l'estiu.

Hem apagat foc fins a les 3 de l'hora baixa. Les instalacions de la granja les hem salvades per centímetres, el foc ha cremat una part de l'estable del bou i per suposat la coberta deis silos.

El vespre Radio Burundi que no emet mes que música durant tot el dia, ha donat un comunicat firmat per F. Ngeze. No es poden dir mes mentides ni coses tan confuses en l'espai de paper que ha emprat per escriure aquest comunicat.

Diumenge, 24.10.1993

Parí amb Philibert, mestre, amb Philibert, obrer, amb Makobero i amb Johanni Ntahomvukiye. Els dic que deixin de matar, que almanco respectin les dones i els infants que queden.

Aquesta conversa la teng el matí abans de començar la Missa primera, mentres me passeig per davant l'església.

Hi ha grups de gent que diuen que els soldats son a Nyarunazi i que han començat a disparar.

A Missa primera la bancalada de les dones és quasi plena de dones i infants. Els homes omplen 5 o 6 banes.

A Pacte penitencial de la Missa els dic que ens posem tots de genolls i amb silenci com el divendres sant estam una bona estona demanant perdó...

A la sortida de Missa surt davant l'església per parlar amb la gent, conten tot el que passa per les colines: maten, roben i es reparteixen tot lo deis Tutsi= vaques, cabrés, doblers i tot lo que es troba dins les seves cases.

Na Maggy Ruhuna i altres dones de l'aristocràcia de Nyabikere que han passats aquests dies com ostatges a ca Cassiano Gahungu han estat lliberades, després de pagar bones quantitats de doblers. Han anat de bell non a demanar posada a ca les monges. Moltes tensions durant tot el dia.

Devers les 5'30 de l'hora baixa venen a refugiar-se a la parroquia uns 15 al.lots, entre ells hi ha els infants de Makobero.

Radio Bujumbura emet dos Comunicáis: Un firmat i [lleg.it](#) per Mons. Bududira en nom de la Conferencia Episcopal, deis Bisbes Protestants i deis Partits Politics, l'altre firmat i llegit peí Jefe d'Estat Major Bikomagu. En resum el que demanen un i altre comunicat és el mateix: Que el poder constituít legalment prengui les riendes de la situació.

Una dona tutsi (Na Catalina que viu devora el mercat) está refugiada a la parroquia des de divendres a vespre vol anar a ca seva a veure el seu homo que está ferit i l'han deixat mal ferit. Torna arrera abans de arribar a ca seva quan ven que la casa i el rugo tot crema.

En Lázaro Segishahu, obrer de la granja, me conta com están les coses per Mikore. A ell i ais seus filis els amenacen de mort com si fossin Tutsi si no s'ajunten ais "escuadrones de la muerte".

Vull apuntar, per no oblidar, les mentides que m'han dit els "escuadrons de la muerte":

- Que en Lázaro soldat, natural de Mazita el tenim guardat a la Parroquia.
- Que les dones Tutsi que s'havien refugiat a ca les monges guardaven escopetes i armes.
- Que els Tutsi que agafaven no les volien matar, volien dur-los a la Commune per presentar-los a les autoritats...

Devers les 6 de l'horabaixa venen a refugiar-se a la parroquia les dones Tutsi i els infants que estaven a ca les monges. Els petits d'en Ruhuna queden a ca les monges. No esta bé que es mesclin amb la turba... Tan mateix no lograrem mai eliminar les classes socials... Ni en temps de guerra...Deu meu!

Dilluns, 25.10.1993

El dematí amb en Pep Forteza-Rey y amb en Julia hem anat a fer una volta pels voltants de la parroquia per tal de veure un poc la situació.

Des deis baixos del "mwonga" colina amunt tot está cremat, les pastures del "trixacom", les plantacions d'arbres. Desolado i les pluges que no arriben i som a fináis d'octubre.

Davant la sala de reunions de devora les escoles trobam grups deis "escuadrones de la muerte", tots son gent ben coneguda, ens saludam, jo els salut molt fredament. D'on deuen venir a aquestes hores? A la cara duen escrites les morts que han fet i els desastres comesos, teñen les cares desfigurades.

En el camí que devalla cap al mwonga es veu un carrerany llarg de gotes de sang. La tensió continua durant tot el dia. No hi ha notícies clares a la Radio. En mans de qui está Radio Bujumbura?

La primera Ministre demana l'intervenció de forces internacionals. Part del Govern es troba a Kigali i part refugiat a l'Ambaixada de Franca. Les poques actuacions o els pocs missatges que donen ho fan com Govern a l'exili. Diuen que no s'atreveixen a prendre el mando per por a l'exercit.

Radio Bujumbura sembla que está en mans deis golpistes o deis qui sostenen els golpistes. Les notícies i inclús els Comunicats oficiáis en nom del Govern legal me semblen plens de hipocresía i de mentida.

Radio Rwanda s'ha fet portaveu del Govern legal pero aquest fins ara no ha pres cap decisió. La situació segueix confusa i ben confusa.

Aquí la tensió s'ha fet forta devers les 4'30 del cap vespre. De totes les colines del voltant, sobre tot del Mercat es senten els tambors i els crits d'alarma (induru) de la gent. Es la senyal que els soldats venen. La gent diu que han sentit que venen de Kigora.

El vetllador, Lázaro, ha vingut a començar la feina amb una bona melopea -al manco li pot ajudar a passar la nit mes tranquil- i fruit de la melopea té mes xarrera que mai.

El matí les al-lotes de Butamenwa han vingut per a grenar l'església sense que ningú les enviàs a demanar, també han duit herba pels animals de la granja. Els dic que me fan molt contentí en veure aquestes obres bones que fan. Han rigut.

La gent segueix duent menjar pels refugiáis, duen amateke, manioc. Encara queden cristians i gent de bona voluntat.

Seguim guardant els refugiáis, els qui están en mes perill son els joves. Son els mes cercats.

En Francois Xavier, seminarista, ha passat aquests dies a ca seva amb la seva mare que es Tutsi, pero l'han respectada i no corr cap perill.

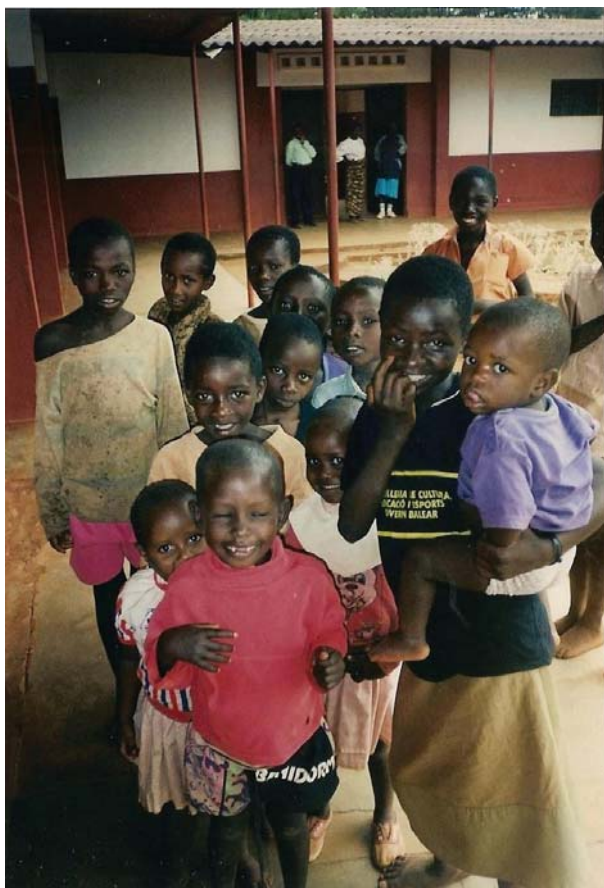
En Francois Xavier diu que li sembla que tot el que passa estava previst de qualque manera dins els plans estrategics del FRODEBU perquè la reacció -revolució- deis hutu ha estat la mateixa per tot el País i ha començat al mateix temps per tot arreu quan varen saber que havien matat el President Ndadaye.

En Justino, el nostre cuiner, me diu que els Tutsi de la contrada ja sabien que havien de matar el President i que posteriorment estava preparada una matanca de Hutu com en el 72. Me conta que a les cases deis Tutsi han trobat molta cervesa preparada perquè havien de celebrar-ho el 25 d'octubre, segueix el nostre bon cuiner contant-me mes coses que des de fa uns dies hi havia reunions de Tutsi a ca'n Pascal Ntarataza, a ca'l Jutge i a altres cases de Tutsi.

A les 6 de l'horabaixa comencam a sentir tirs que venen del mercat de Nyabikere. Moments de molta tensió. Sembla que tots els homes i joves de la contrada han anat a Nyabikere per fer front als soldats. Es senten tirs de tant en tant. Els nostres refugiats a nit no han sopat, les mongetes que couen defora ningú s'ha atrevit a anar-les a cercar.

A partir de les 7 del cap vespre Radio Bujumbura anuncia que dins pocs moments donarà un Comunicat Oficial del Govern legal. Esper una estona i com que el Comunicat no arriba devers les 8'30 m'en vaig a dormir. Els metges i els companys queden a jugar a cartes dins el menjador.

Abans d'entrar al cuarto me passeig una estona per davall la porxada, prec i reflexió la pregaria de Sant Ignaci "Tomad Señor y recibid..."

Dimarts, 26.10.1993

A la Missa del matí mes gent que la que nonnalment sol venir els dimarts. Hi ha dos homes, la resta son dones i al-lots de Butamenwa i Kidimbwe.

Abans de començar la Missa ens duen el primer ferit pels soldáis a Nyabikere la nit passada. Es en Berkimas de ca'n Hari, alumne del Col.legi. Té la ferida de bala a la cuixa, els metges Pep i Amalia comencen a actuar. Queda a la parroquia amb els altres refugiáis. A mitjan dematí ens duen altres ferits de Mikore i Ngugo, en total son quatre.

Es senten mes tirs devers les 6 de l'horabaixa.

No es sap en mans de qui está Radio Bujumbura, sembla que en mans deis leáis al Govern. Desolado.

A mitjan cap vespre torn a parlar amb els "escuadrones de la muerte" que es passetjen en grup nombrós per davant la parroquia diuen que per guardar l'orde (gucuengera umutekano). De bell nou els deman que al manco respectin les dones i els infants que queden.

Torna haver-hi foc davant la parroquia, posteriorment he sabut que han matat na Maria. Per ventura és el moment que m'he sentit mes desanimat i mes desconcertat d'encá que han comengat els aconteixements Na Maria és una pobra dona en tots els sentits, si l'han matada a ella ja es poden atrevir amb cualsevol, no veig cap lógica en aquesta guerra.

El vespre un Comunicat del Govern per Radio Bujumbura sembla donar a en tendré que controla la situació a Bujumbura. Aquí les tensions continúen igualment fortes que els dies passats.

Dimecres, 27.10.1993

Des de bon matí ens duen ferits de bala i de baioneta.

Alguns deis ferits que vengueren ahir tornen a curar-se. N'hi ha que venen de Maranyva i de Kiyange. Son ferits pels soldats que dispararen o incendiaren les cases on estaven amagats.

En Longino de Mikore que té mig cervell defora encara es viu, l'han duit per curarlo.

Hem passat tot el matí curant ferits. Intent posar disciplina entre els refugiats que tenim a la Parroquia: Tant els infants com els adults caguen per tot dins l'hortet de la casa.

A l'hora de la sesta sent xerrar en Francois Xavier, na Clemence i na Gloriosa amb els refugiats dins el pati. Els hi don una bona passada, els dic que en aquests moments greus és necessari conservar la disciplina, els record que per entrar i per sortir de la casa ens han de demanar permís.

En Francois Xavier me fa un resum de lo tractat a la reunió de funcionaris que han constitu'it un Comité de Crisi per dirigir la Commune en ausencia de l'Administrador.

Van arribant mes refugiats Tutsi al llarg del dia, deuen ser a prop deis 60. En Temistocle, mestre de Gaharo, hutu, troba que a la Parroquia no hi ha seguretat que en qualsevol moment poden atacar-nos degut ais Tutsi que tenim refugiats. Decideix partit i tornar a ca seva bastant influenciat peí seminarista que no ha quedat a romandre a la Parroquia cap dia des de que va començar la guerra.

La gent ve a demanar medicines per la diarrea i altres malalties, cuento? veritat? aprontar la situadò?. En venen des de Maranyva.

Entre els refugiáis hi ha molt poca disciplina. Na Maggy actúa com a gran senyora que sempre ha tingut criats que la serveixen.

A la Missa del matí hi ha hagut gent com un dimecres normal i després de Missa moltes confessions.

Les monges Bene Treziya teñen molta por. No podem confiar-les treballs amb els refugiáis. Necessiten molta ajuda de part nostra.

ADMIRABLE l'exemple de Eloide i Audacia, dues al-lotes que s'ofereixen per ajudar ais refugiáis: s'en cuidaran de fer el diñar, de fer de "prefectos" i quedaran a dormir aquí.

A mig dia: Es veu el fenomen del Sol envoltat d'un gran cercle obscur, els contorns del qual son mes blanquinosos o com els del Arco Iris. El fenomen es veu des de les llh. fins a les 12*30.

Una dona de les que están refugiades i que solia venir a contar-me visions i aparicions de la Mare de Déu me din: Vet aquí el que te deia fa temps...

Dijous, 28.10.1993

Missa del matí: Hi ha moltíssima més gent que la que sol venir els dijous. Moltes confessions.

Avui ens arriben les primeres notícies de Gatonde. Emilienne cura els ferits que li arriben al Dispensari. Molts de morís de la família de Ruhuna. Emilienne demana que si podem anar a Gitega que l'avisem i que la mos ne duguem... no sap que la carretera està tancada, els ponts destruïts, etc.

Venen més refugiats a demanar estada a la Parroquia, ja passen els 60, la gran majoria dones i infants si bé hi ha bastants joves.

La nit passada els soldats han atacat Mutara, Gatonde, Rabiho. A cada atac dels soldats els Hutu responen matant més Tutsi que per un motiu o altre havien deixat vius, per això continuen venint a refugiar-se a la Parroquia.

A més dels ferits de guerra ens duen malalts de malalties com diarrea, rosa, etc.

Podem enviar una carta a Emilienne dient-li que tot d'una que podem anirem a veure-la.

Les Ràdios estrangeres parlen de 400.000 refugiats que es troben a Rwanda i Tanzania.

Sembla que el Govern encara no ha pres les riendes de la situació. Es parla d'un 60% de l'exèrcit que és leal al Govern.

Els soldats que ataquen Mutara, Rabiho hi arriben amb els camions plens de civils Tutsi. Quan arriben a un lloc criden la població en so de pan i quan les tenen a prop i units les disparen i peguen foc a les cases.

Venen noviis que s'han de casar aquesta setmana a demanar que han de fer, els responc que dissabte, com estava previst, hi haurá celebració del matrimoni, que si es veuen amb coratge que venguin i si teñen por de venir i troben que no poden esperar que comencin a viure junts... que Déu compren mes ses coses que noltros els horns.

Els soldats ataquen cap a Gaharo, la batalla es fa a la Gihinga.

Ens arriben tres ferits.

Divendres, 29.10.1993

Avui abans de la Missa he conversat amb en Majobero per saber que havien decidit ahir cap vespre a la reunió del Comit .

El dit Comit  no accepta donar-nos pas per arribar a Gatonde, a Gitega ni parlar-ne.

Devers les 8'30 del matí venen en N stor que és el Chef de Colina de Butamenwa -la nostra colina on vivim- i el seu germà Andreu, ens duen una carta de part del Comit  on ens demanen el nombre de persones que tenim refugiades a la Parroquia. (La carta es conserva dins el dossier del Aconteixements).

Par  amb Tomeu sobre el contingut de la carta, en Tomeu i jo xerram amb en N stor i Andreu dins la sala de reunions anomenada entre nosaltres la Sixtina. Resposta nostra: Primer les contarem i ja tornarem mes tard a rebre la resposta. Ho accepten.

Aprofitam aquesta trobada per demanar-los que ens deixin arribar en cotxe f ns a Gitega per acompanyar els dos metges, Pep Xesc i Amalia que te nen billet d'avió per partir cap Europa el 31, diumenge de matí. Negociam aquest p a. Sembla que hi est n d'acord, alguns d'ells ens acompanyarien fins a Gitega. Ells ho han de demanar ais distints comit s que sembla s'han format per tot arreu, sobre tot a nivell de Commune.

Poc després d'aquesta entrevista, devers les 10 del matí, veiem l'helicopter de l'ONU que sobrevola molt baix la parroquia, s'encamina cap a Nyabikere i el veiem aterrar al camp de fútbol de la Commune. Veiem gent que devalla de l'helicopter, després devalla un cotxe que passa pe  mig del mercat, al cap de poc temps ja el senlim que arriba.

Mentres tant en Pep Xesc ja era partit cap al Mercat des de que va veure que l'helicopter anava a aterrar per aquelles contrades. Vaig dir a Amalia que es quedas i que est s tranquila.

Amb aixó arriba el cotxe, dins hi ha un militar francès de nom Allemand i el xofer que sembla al gordo de la pel·lícula "Le llamaban Trinidad". Noltros estàvem al camí just davant la Parroquia, a l'ombra deis bambiis, ells devallen del cotxe i ens demanen quins comptes son els nostros, els deim que s'en duquin els dos metges que son aquí de visita i que noltros ens quedam.

Continuam xerrant mentres anam al menjador a fer un cafe, ens demanen informado sobre el nombre de ferits, nombre de refugiáis que tenim a la Parroquia. Teñen pressa per partir, teñen poca venzina. Pero en Pep Xesc no es aquí, encara no ha tornat. Per talki el militar francès comunica amb la tripulado de l'helicópter els diu que diguin al metge de tornar cap a la Parroquia. Mentres tant i veient que teñen pressa envií en Johanni al mercat a cercar el metge muzungu, el troba queja arriba devora la granja.

En Pep Xesc i Amalia preparen les maletes, els donam les nostres caries i una bona aferrada peí coll i s'en van en cotxe cap al mercat a prendre l'helicópter que els espera.

Des del Mercat amb en Pep Xesc havia vingut un metge segales, rn'ha demanat una llista deis medicaments mes urgents que necessitam, ha filmat els refugiáis. Ens diu que vendrá un equip de "Medecins sans Frontières" i que enviaran aliments.

A les 4'30 de l'hora baixa els del Comité encara no han vingut a cercar la llista de persones refugiades.

Avui matí, a través d'en Leónidas de Mazita, hem pogut enviar un segon missatge a n'Emilienne. Fins a l'hora d'ara no tenim resposta.

El darrer atac deis soldats fou a Gaharo i Rusi ahir a mig dia. Els darrers ferits venen de Gaharo.

Les Radios estrangeres parles de (600.000 refugiáis ais paisos ve'inats de Tanzania, Rwanda i Zaire).

Per Radio Burundi, el Govern demana insisten tment forces militars estrangeres per arreglar la situació actual. Aquesta petició la sostenen els Caps d'Estat de Tanzania, Rwanda i Zaire.

A la Missa del matí hi ha una gentada, després de Missa moltes pero moltes confessions, la penitencia que don és la mateixa per a tots: ajudar en lo que sia ais que queden vius.

Segueixen venint refugiáis.

Resum del sermó:

- Que respectin el batiport de l'Església, que en sortir no hi quedin a fer tertulia perquè és el dispensan, on acollim els ferits.

- Agraesc el bon esperit que teñen els qui en mig de totes les dificultáis segueixen venint a Missa i a pregar.

- Que sápiguen perdonar i demanar perdó.

- Que en arribar a les seves cases diguin ais ve'inats i ais familiars que recobrin l'intel·ligència i la rao, que deixin de matar.

Dissabte, 30.10.1993

Na Josephine que ve de Gatonde ens du una carta de na Emilienne. Hi ha 26 noviis que venen per casar-se, segons el programa les noces havien d'esser dissabte passat a Nyabikere i avui a Shombo. Malgrat la guerra la gent es vol casar.

El temps que en Tomeu celebrava la Missa de 12 amb els noviis arriba l'helicópter de M.S.F., aterra davant l'església, jo me esgargamellava per posar ordre, a ñ que no hi hagués cap accident.

El metge responsable de M.S.F. és un belga de nom Willy Janssens, el pilot és americá del nord, sois parla anglés. El pilot vol quedar a vigilar l'helicópter, el metge i jo passam al menjador i dinam. En Willy vol que anem junts a Gatonde per veure la situado del dispensan. Partim cap a Gatonde a les 2h. de l'horabaixa seguint el camí normal amb totes les voltes per no despistar-nos. El paisatge es desolador, boscs cremats, cases destruïdes, ningú que cultiva els camps, així mateix les pluges deis darrers dies tornen donar el color verd ais camps cremats.

A Gatonde una gentada esperava la devallada de l'helicópter des que el sentiren a Taire. Aterram a l'esplanada.

N'Emilianne ens espera al Dispensan, la trobada fou emocionant, ens donam una forta abraçada. Parlam una estona, ella parla amb el metge sobre els plans de Pequip M.S.F. La tornada a Nyabikere fou en linea recta, passam per damunt Bubogora i ja veiem Nyabikere, 3 minuts i mig.

A la parroquia ens arriben mes ferits que no havien vingut abans per por, n'hi ha que han estat amagats, están ferits, tres i quatre dies.

Diumenge 31.10.1993

A la Missa primera hi ha manco gent que els altres diumenges.

Punts de rhomilia: els tres mateixos del dies passats.

Condemnació deis militars que han assassinat el President Ndadaye i els seus col.laboradors, ells son els principáis culpables de tots els desastres que es produeixen al País de llavors enea.

Condemnació deis "escuadrones de la muerte" de Nyabikere.

Els manaments de la Llei de Déu son per a tots i valen en temps de pau i en temps de guerra.

Després de la Missa teng una entrevista amb l'administrador que ha aparegut avui per primera vegada des de que va estallar la guerra. Me diu que s'havia refugiat a Ruyigi perquè temia per la seva vida. Abans de començar a parlar li deman a veure si encara és Administrador o si ha dimitit. Me diu que continua. Mira de reüll els refugiáis que tenim dins el pati de la Parroquia.

Me demana si es vera que guardávem armes deis Tutsi a la Parroquia, li responc que teng escrites totes les mentides que els "escuadrones de la muerte" han dit durant aquests dies (Veure aquest diari el 24.10.93).

Venen mes refugiats: dones i infants de Taba

R.F.I. parla que continúen les massacres, avui a Gishubi.

Reflexió que me faig: Vivim enmig d'un poblé primitiu i salvatge tots els instints animáis mes baixos s'han desbocat durant aquests dies. La locura és col.lectiva, la sensació d'impoténcia es tan gran com la locura que es veu i es toca amb les mans.

Malgrat tot enmig d'aquesta "salvatjada" es troben i actúen els "10 justs" que Abraham no va trobar a Sodoma.

Dilluns, 1.11.1993 Tots Sants

Per radio Bujumbura donen un Comunicat de Premsa, la Primera Ministre diu que el Govern es troba a l'exili, part refugiat a l'Ambaixada de Franca i part a Rwanda, els ministres que están a Rwanda están a les ordres de Bujumbura.

A Gitega, Karusi i Ruyigi els soldats continúen matant gent.

A les Províncies de la frontera molta gent ha partit cap ais paísos veínats, les autoritats administratives han fugit quasi totes.

Es califica de molt critica la situado a les Províncies de Gitega, Karusi i Ruyigi.

Al mateix comunicat de Premsa es diu que Ngeze té una falta greu en tot aixó ja que va acceptar ser el Cap deis Putschistes.

Després de la Missa primera, al batiport de Pesglésia curam els ferits. Venen 14 refugiáis mes.

Don una bona passada al seminarista Frangois, és com una papallona. Li dic de guardar la disciplina que en aquests moments és mes necessaria que mai i que mentres és aquí, a la Parroquia, en aquesta situació, jo som el seu Rector de Seminari.

Avui ha nascut el primer cabrit de les cabres murcianes i noltros que pensavem que totes eren cabrides que encara no havien anat al boc...

Es d'admirar la dedicado sacrificada i alegre de Audacia i Eloide.

Els treballadors de la granja s'han portat molt bé fins aquí demostrant que estimen la parroquia i les obres socials.

Dimarts, 2.11.1993 Dia deis Morís.

A la Missa del matí hi havia manco gent que la que solía venir els altres anys tal dia com avui.

A les 5h. de la matinada tocan a la porta, ens duen un jove de Kiyange que té el coll destrossat de ferides de machete, quasi es ven la faringe. Per arribar aquí ha fet uns 13 kms. a peu, l'acompanyen amics seus hutu, el ferit és Tutsi. Li feim neta la ferida, l'embanam i l'enviem a Gatonde on esperen un equip de M.S.F., des de la Parroquia fins a Gatonde encara li queden altres 13 kms.

Després de la Missa, com cada dia, curam els ferits al portal de l'església. Encara n'hi ha que avui venen per primera vegada, els altres venen per fer-se curar les ferides cada dia.

Acabem les cures a les 12 del migdia.

Una legionaria de Mazita -beata i visionaria- ve a dir-me que les autoritats l'envían a mi per dir-me que si els refugiats tutsi no abandonen el recinte de la Parroquia, vendrán a destruir l'església, la casa parroquial i a nosaltres ens mataran juntament amb els refugiats que tenim a la Parroquia.

Li contest: Ves i digués a aquèstes autoritats que t'envien que venguin ells mateixos a dir-me lo que tu me dius.

L'Administrador envía una carta per en Zacharia, treballador del Dispensan de Nyabikere, la carta diu que la població no está d'acord de cap manera per obrir la carretera Nyabikere-Gatonde. Proposa com a solució que enviem una persona de confiança que vagi a Gatonde a cercar els medicaments que necessitam per curar els ferits.

Resposta verbal que dono a n'en Zacharia: Jo no contest per carta, si l'Administrador vol resposta que vingui ell personalment a cercar-la.

Mentre dinam, devers la 1 del migdia, sen ti m l'helicopter de M.S.F. que arriba a la Parroquia. Abans de diñar el verem que aterrava a Nyabikere, al mercat.

Venen en Willy, una periodista informadora d'Ambaixada de nom Samandre i el Director General de Sanitat, el motiu de la visita és per dur medicaments ais dos dispensaos de Nyabikere i Gatonde.

Ens diuen que al dispensan de Nyabikere no hi ha ningú ni malalts, ni ferits ni enfermers. En Julia i en Tomeu van amb ells en l'helicopter a Gatonde. Es una bona ocasió per tornar veure n'Emilienne i donar-li coratge.

En Willy queda aquí, menjam un poc, prenim un cafe i fumam un xiguerret mentre conversam de la situació dins el País. Me conta que encara avui des de l'helicopter es veuen cases que cremen, i la gent que es desplaga sobre tot per la zona de Bugendana.

Li don una carta per entregar a Isabel Pozy, la nostra Cónsul honoraria. A la carta li dic que estam aquí tots tres aguan tan t el temporal, li don els teléfons de les nostres famílies perquè es posi en contacte amb elles, que les digui que fins a l'hora d'ara aguantam a Nyabikere i que estam bé de salut. Li dic també a la Cónsul si pot contactar qualche organisme internacional que envii aliments i vestits pels refugiáis.

Segons en Willy la zona encara mes calenta és la nostra de Karusi, juntament amb Gitefa i Ruyugi.

Les al.lotes de Butamenwa venen per agrenar l'església, un altre grup, sense que ningú els hagi dit res, duen feixos d'herba pels animáis.

Hi ha la possibilitat, segons en Willy, que dijous que ve 4 de novembre vengui un equip de cirurgians de M.S.F. per fer feina a Gatonde.

Avui matí, després de Missa, he tornat demanar al seminarista Francois X. que per favor respecti la disciplina que hem establert a la Parroquia referent a entrades i sortides i gent que ve a veure els refugiáis.

La Radio Bujumbura dona poques notícies sobre la situació del País, i les que dona no podem saber si son vertaderes. La gent diu que els soldats continúen matant i robant per Karusi i Kirmaya, ens diuen que hi ha un destacament de soldats amb carros blindats a Rusi i al pont de la Ruvubu (Pont Peke). El que sembla cert és que a Bujumbura hi ha calma.

El Govern segueix refugiat a l'Ambaixada de Franca, ni es fien deis militars encara que aquests han manifestat públicament que accepten la Constitució i el Govern.

El Govern insisteix en demanar a l'ONU torces de l'exterior per a protegir les institucions democrátiques. Una altra cosa que sembla certa: Que si l'ONU envia forces militars entre els soldats de l'ONU no n'hi haurá ni del Zaire ni de Rwanda, mesura ben prudent i intel·ligent. Seria sortir d'un clot per caure dins un allre... mes gros.

Avui Soeur Angelina me diu que des de fa una serie de dies hi ha una persona que va a fer por a ca les monges. Cada vespre passa una bona estona tocant a la paret de darrera i a les finestres, les monges sospiten del veinat Philibert.

Un estudiant que ve de Giheta me confirma que els soldats amb els carros blindats son al pont de Ruvubu. L'estudiant amb altres han passat cap a Nyabikere en barca, travessant el riu per esquivar els soldats que son al pont.

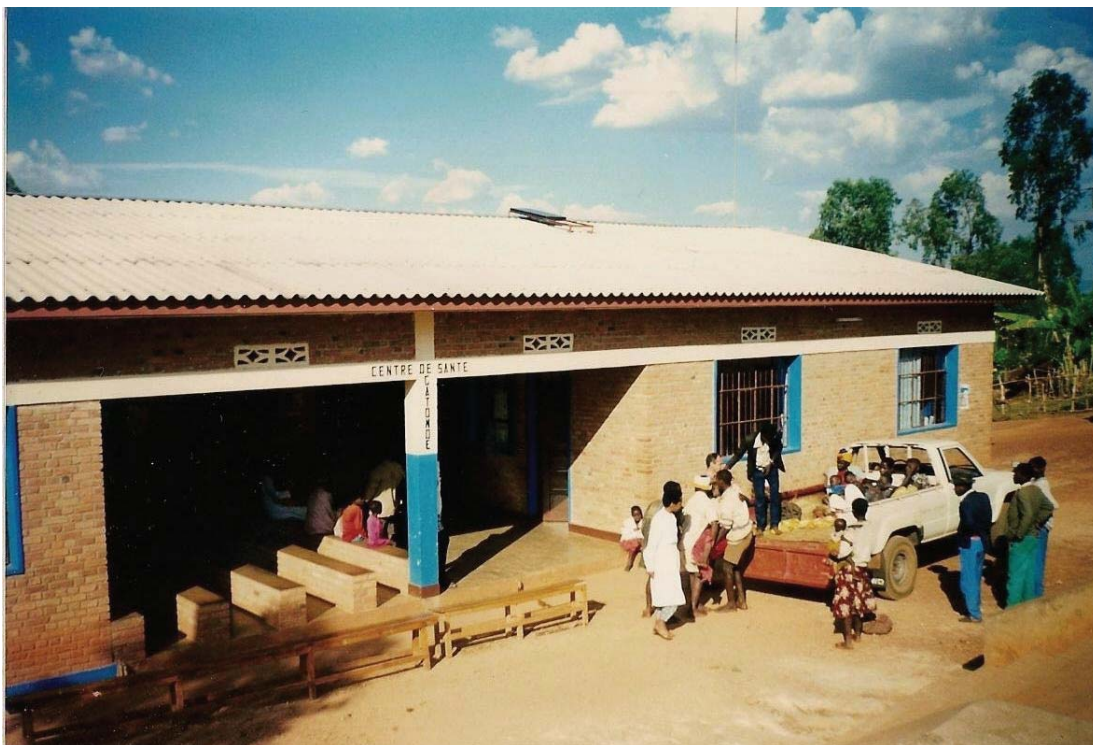
Aquest mateix estudiant ens conta que a Gitefa ville hi ha calma, molts de desastres i morts a Giheta i voltants de Gitega.

Dimecres, 3.11.1993

En Julia, a mitjan matí, parteix a peu cap a Gatonde, l'acompanyen malalts i ferits que van al dispensari, va a Gatonde per fer companyia a n'Emilienne i ajudar-li en les feines del Dispensari.

Per aquí no hi ha gaire novetats.

Un comunicat a la Radio deis diputats de la Província de Karusi on diuen que vendran per calmar la població. demanen que tots els funcionaris estiguin als seus llocs de treball i que la població deixi lliures totes les carreteres.

Dijous, 4.11.1993

Des de bon matí torna a haver-hi molta tensió dins la població. Sembla que soldats juntament amb civils Tutsi han atacat per Rugwiza.

Han tornat sonar els tambors d'alarma, i la població de Ngugo, Buramenwa i Masama han anat a ajudar als de Rugwiza.

Això produeix Taféete de sempre: quan els soldats ataquen, la població Hutu se venja matant els Tutsi que encara queden.

Ens amenacen de bell nou perquè guardem Tutsi a la Parroquia. Durant tot el dia es respira una tensió alta.

A Gatonde, un equip de metges de M.S.F. operen tot el dia. L'helicópter aterra a la Parroquia amb el metge anestesista devers les 11 del matí, mentre parlam amb ell ens duen mes ferits i ens diuen que els soldats ataquen per Rugwiza.

A la Radio cap notícia. Sembla que no anam ni envant ni enrera. Cosa ben curiosa, dita a la Radio Burundi: Unes declaracions de Bagaza. Diu que no està d'acord amb el Cop d'Estat, demana al Govern que surti del exili interior (Ambaixada de França) i que actuï a pie de terra. Tot sona a mentida i hipocrecia.

Horabaixa del tot tenim carta d'en Julia que ha arribat bé i que ajuda al Dispensari.

Divendres, 5.11.1993

A la Missa del matí hi havia molta gent. Beneix el matrimoni de set parelles, n'hi ha que venen de la Commune de Shombo.

Durant el dia la tensió. Continúen les amenaces contra nosaltres perquè guardam refugiáis.

Avís una al.lota de les treballadores que si dilluns hi ha pau que venguin dos grups per començar a sembrar el manis i les collocasies. Horabaixa encara venen dos refugiáis (mare i fill) altres que havien tornat a ca seva tornen aquí veient que hi ha poca seguretat per les colines.

En Julia envia una carta desde Gatonde. Els M.S.F. ens envien un paquet de medicaments pels ferits que venen a curar-se a la Parroquia.

Dissabte , 6.11.1993

De bon matí, abans de la Missa, venen tres refugiats mes (homes joves), ais dos casats els dic que esperin defora al garatge perquè la seva presencia pot posar en perill la vida deis 90 (dones i infants que guardam dins la casa).

Després de la Missa ve molta fent a confessar-se, bé com un dissabte normal.

Ahir per Gaharo, els Hutu varen continuar matant Tutsi (Dones, infants i vells). Sembla que de la familia de Sor Blandina no queda ningú.

Al reconté d'avui dematí hi ha 90 refugiats a la Parroquia. L'Administrador ha convocat una reunió deis responsables deis Servéis de la Comunna i ais "Bashingantahe". No son gaire de fiar.

Malgrat tot, val mes que es faci qualque cosa, el diáleg i les trobades en vistes a prendre qualque mesura raonable son passes endavant. Estam enmig d'un temporal dins un barco sense timó, ni Govern, ni Administrado que tenguin una paraula d'autoritat dins la població. L'unica llei que está en vigor és la de la "selva".

Aprofit alguns moment de tranquilitat per posat en ordre la contabilitat de "Mallorca Missionera".

Hem acabat l'herba seca que teníem segada per a les vaques, a partir d'avui no queda mes remei que treurer-les a pasturar.

Cap al vespre, de bell non, ens arriben rumors que a nit vendrán a atacar la parroquia perquè guardam els refugiats Tutsi.

Diumenge, 7.11.1993

A les Misses ha vingut mes o manco la mateixa gent que sol venir els altres diumenges. Cree que manco. Sorpren que hi havia molts homes.

Punts de l'homília: El dia del judici haurem de respondre personalment davant Déu del que haurem fet mentre erem aquí a la Terra. Pensar ens els Novissims ems ajuda a viure bé i a seguir el bon camí. "Memorare novissima tua et in aeternum non peccabis", no ho he dit en llatí...

2) Dono els mateixos consells que he donat cada dia a la Missa d'encji que ha comengat aquesta guerra salvatge.

devers les IOh. del matí arriba un helicópter de la ONU, aterra al camp de fútbol. Es un helicópter molt gros, no com el de M.S.F. que pot aterrat fácil ment davant l'església.

Amb en Tomeu anam cap al terreny de fútbol per veure que hi ha de nou, qui ve i que volen. Tota la gent, en gran majoria joves, que han vingut per anar a la segona Missa, s'arreplega a l'entorn de l'helicópter. Un vertader espectacle.

Els qui viatgen dins l'helicópter son americans i burundesos, ens diuen que venen de part de l'ONU per dos motius:

1) Venen a cercar na Veridiana i els seus infants. Aquesta Veridiana és una mestra d'escola, esposa de Zacharia Gahungu que altre temps havia estat Director de les Escoles de Nyabikere. Na Veridiana amb els seus infants estava refugiada a la Parroquia.

Els de la ONU están ben informáis sobre el que ha ocorregut a Veridiana des de que comencaren els aconteixements, saben que els primers dies havia estat presa a c'an Gihugu.

2) El segon motiu: Ens duen dues tonelades d'arrós i tres cartons d'oli per els refugiáis.

Aquesta gent de l'ONU venen acompanyats de dos periodistes, també americans, volen tenir informado de la situado.

Mentre en Tomeu parla amb els periodistes dins la casa, l'americá de l'ONU me diu que ve amb ordres estrictes de l'ONU (deis responsables burundesos de l'ONU) per rescatar Veridiana i els seus infants, que aquest és el principal motiu del viatge.

Li explic que treure una Tutsi en aquests moments pot provocar mes matances, tal com está la poblado Hutu. I els qui están en perill mes immediat son els 90 refugiáis (tots Tutsi) que tenim dins la Parroquia. L'americá insisteix en que son ordres superiors i estrictes, que sigui com sigui se n'han de dur na Veridiana i els seus infants. De l'helicópter només han baixat els blancs, cap murundi ha gossat devallar. L'americá de l'ONU me diu que compren els meus arguments pero que dins Phelicópter viatja un cunyat de na Veridiana que és el cap o el representant de l'ONU a Burundi, me diu que hauré de parlar amb ell.

Després de aquesta conversa amb en Neils (així s'nomena aquest yankee) vaig a la parroquia a cercar la camioneta Toyota per carregar Tarros i l'oli. Després d'haver carregat el primer viatge (una tonelada), puig a Phelicópter per parlar amb el cunyat de Veridiana.

Després de saludar amb molta amabilitat me diu que ell és natural de Karusi i que li han mort tota la seva familia, fa tres dies (me diu) que vol en aquest helicópter per tal de trobar i rescatar la meva cunyada Veridiana i els seus infants, son els únics membres que me queden de tota la meva familia. Jo sé -continua - que ara está guardada a la Parroquia i que está bé, lo que ja és un pas important per salvar-la, després que ha estat presa a ca un tal Gihugu. Ara -continua- vene a cercar-la en nom de l'ONU.

Li vaig respondre que comprenia molt bé la seva pena i l'interés per salvar aquesta mare i els seus infants. Li vaig dir que si avui jo era a Nyabikere era precisament per salvar aquesta persona i moltes al tres. Li vaig dir que a mi com als meus companys un avió com aquest va venir a cercar-nos fa uns dies i que decidirem quedar precisament per salvar les persones que podíem salvar. Vaig continuar rargument que havia donat a Neils: Tal com jo veig la població Hutu d'exaltada, me sembla que si veuen que rescaten una Tutsi i la s'en duen a Bujumbura, tornaran a matar i els qui primer rebran seran els qui tenim a la Parroquia. La nit passada encara ens havien lornat amenacar que vendrien a atacar i matar els refugiats.

El tal cunyat de Veridiana va perdre la seva amabilitat del començament, me va dir que si no li entregava na Veridiana que ho tendria damunt la meva consciencia sacerdotal. El vaig deixar dient-li que damunt la meva consciencia me sentia responsable de mes de 90 persones que es trobaven dins el recinte de la Parroquia.

Vaig devallar de l'helicópter i amb la camioneta carregada vaig cap a la Parroquia per descarregar el primer viatge, a Pal tura de ca les monges, peí retrovisor veig en Neils que ve correguent darrera la camioneta, m'atur perquè pugui. Me diu que m'acompanya per saludar na Veridiana. Entram a la casa i crid na Veridiana perquè parlin. Sent que en Neils li diu: "Te venim a cercar a tu i els infants, l'helicópter ens espera, anem tot d'una".

Torn a dir a Neils que es faci càrreg de la responsabilitat que nosaltres assumim i de les conseqüències que es poden seguir d'aquest acte. Li torn a dir que malgrat tot, malgrat la caparrudesa i Pegoisme d'alguns dirigents de ONU, nosaltres quedam aquí unicament per salvar lo salvable dins aquesta locura col.lectiva. Li record que fa dues setmanes un avió com aquest havia vingut per cercar-nos i que decidirem quedar precisament per fer el que estam fent, salvar lo salvable.

Vaig donar les claus de la Toyota a Neils i li vaig dir que la s'en duen baix la responsabilitat deis dirigents de l'ONU que l'enviaven. La vaig dir que una vegada arribats a l'helicópter deixas les claus al contacte i jo aniria a cercar la camioneta quan l'helicópter haurá despegat. En Neils va partir cap baix, empagueit dient-me "jo te comprenc molt bé i comprenc el teu argument..."

Vaig enviar en Cosme i en Josep que guardassin la camioneta mentres jo hi tornava per fer el segon viatge.

L'helicópter partí, jo vaig anar a fer el segon viatge i ningu de la molta gent que es trobava al camp de fútbol va reaccionar amb violencia.

Tot d'una després vaig estar ben contení que Veridiana i els seus infants haguessin pogut partir, en definitiva eren unes persones que es salvaven de la locura...

Jornada de molta tensió, qued en pau si bé molts interrogants me venen al cap, com reaccionará la població hutu? Hi haurá repressions contra els altres refugiats que queden a la Parroquia? Els interessos deis grossos no perjudiquen moltes vegades els interessos de la majoria pobra? Acab la jornada amb pau interior.

Dilluns 8.11.1993

Entrevista amb l'Administrador, li proposam que els refugiats que es troben a l'interior de la Parroquia (Avui son 172) passin a viure dins les escoles, del Yaga Mukama, li proposam també que doni ordres a la població que obrin la carretera que va a Gatonde.

L'Administrador está d'acord amb les dues proposicions que li feim, pero no veu que sia possible dins rimmediat ni que els refugiats passin a les classes del Y.M., per manca de seguretat, ni que la gent estigui d'acord per obrir la carretera de Gatonde, ens diu que no té autoritat suñcient per manar-ho. Els Hutu teñen por de les represálies deis militars i per aixó mantenen las carreteres tallades. Es l'única manera que teñen per defensar-se deis atacs deis soldats.

L'Administrador me demana permís per convocar els "Baserukizi" a una reunió, me diu que té mes confianca en ells que en els consellers de la Commune. En Néstor se'n cuidarà d'avisar-los. Al cap vespre encara venen mes refugiats, son de la colina de Mbabazi.

Dimarts, 9.11.1993

A les dues del horabaixa arriben en cotxe des de Gitega l'Abbé Silvestre, en Franco, l'Administrador de Shombo i el de Nyabikere. Venen acompanyats de joves i homes de Muhororo que els ha ajudat a fer els ponts per poder passar i els han mostrat dreceres per dins les colines ja que a molts llocs encara hi ha arbres en mig de la carretera o siquies perquè els blindats deis soldats. Des del creuer de la carretera de Gitega fins a Nyabikere (18 Kms.) han emprat cinc hores.

Es el primer cotxe que arriba a Nyabikere des del dia del Cop d'Estat, avui la 20 dies. L'idea de venir a Nyabikere ha estat d'en Franco. Ens ha dit que fins a l'hora d'ara a Gitega de l'única parroquia que no tenien notícies era de Nyabikere, totes les altres parròquies de la Diócesi ja havien tingut contactes amb la capital.

En Silvestre queda per donar-nos informacions del que passa a altres parròquies i endrets del País. En Tomeu acompanya els altres fins a Gatonde. Per arribar-hi han tingut molts problemes: Han hagut de fer voltes per dins les colines, han de passar per Bubogora. Peí camí teñen problemes amb la poblado, hi ha exaltats que no les volen deixar passar, els sorprén que hagin pogut arribar en cotxe fins allà... pensen que els soldats també hi poden arribar i aixó es lo que els fa por. A la tornada els esperen els de Masama, son els qui els varen posar mes dificultáis.

Malgrat tot, aquesta visita a Gatonde va ser ben positiva ja que va ser una injecció de moral per n'Eminiana i en Julia.

Dimecres, 10.11.1993

Avui és Sant Martí de Tours. Devers les 8 del matí reben dues cartes que venen de Gatonde, una d'en Julia i l'altre d'en Miquei Parets que l'ha feta arribar a Gatonde per un equip de M.S.F.

En Julia ens diu a la seva carta que l'equip de M.S.F. de Gatonde ha decidit enviar tots els ferits de guerra que havien operat aquests dies a l'hospital de Muyinga. Una decisió que a n'en Julia li sembla ben arbitraria. Sembla que ve del Cirugià de l'equip. Quins motius hauran tingut per decidir enviar els operats a Muyinga?, Per atendre-los millor? com? Perquè n'Emilienne quedas lliure de Gatonde i així pogués anar a fer feina amb ells a un Hospital? O perquè estant lliure de Gatonde pogués anar a descansar uns dies a Gitega i sortir de l'infern de Gatonde?

De fet varen preparar tot un pí: Traslladar tots els ferits de guerra a l'hospital de Muyinga, traslladar els refugiats que es trobaven al Dispensari de Gatonde a la Parroquia per helicbpter, i amb el mateix helicbpter dur se'n na Beatrice i n'Emilienne a Gitega.

El capvespre s'organitza tota aquesta moguda, n'Emilienne s'en va a descansar uns dies a Gitega. El dispensari segueix obert i funcionant amb els obrers que hi queden.

L'altre carta que rebem avui - al mateix temps que la d'en Julia- és d'en Miquei Parets, ens comunica que els seus bisbes li aconsellen que prengui cinc mesos de vacances a Mallorca, el motí és que la seva vida está en perill, els Tutsi el poden fer matar en qualsevol moment.

En Miquei ens diu que li costa molt haver de partir en aqüestes circumstàncies que li sembla que es abandonar el puesto com home i com a Pastor. Comprenc molt bé el dolor que li deu suposar haver de partir.

35 Dijous,

11.11.1993

Avui fa tres setmanes del Cop d'Estat. El pía que ahir varen preparar els M.S.F. de Gatonde es compleix tal com estava preparat: A mitjan horabaixa, l'helicópter de M.S.F. ens duu els refugiáis que es trobaven al Dispensari de Gatonde, en Julia els acompanya i s'en torna per quedar a Gatonde.

Des de Gatonde l'helicópter parteix cap a Gitega, amb l'equip de metges parteixen n'Emilienne i na Beatrice. N'Emilienne s'en va per descansar uns dies i veure la seva família, a na Beatrice la s'en duen amagada dins una caixa de cartó, era la més cercada pels "escuadrones de la muerte" de Gatonde, des del començament l'han tinguda amagada dia i nit a diferents dependències del Dispensari i de la Sucursal.

En Julia queda a Gatonde per guardar el Dispensari, els matons al cap deis quals sembla que hi ha el Chef de Zone, amenacen amb destruir-lo.

Divendres, 12.11.1993

Venen en Claudio i en Franco a dur-nos aliments per els refugiats. El CISV s'ha posat a la disposició de la Diócesi per a la distribució d'aliments als refugiats.

De Gitega a Nyabikere han de passar per Rusi i devallar la Gihinga. El camí normal, el que passa per Maranyva encara està tancat.

Els veïnats duen les cabres a pasturar dins el trixacom cremat que amb les pluges deis dies passats torna a treure, l'horabaixa - després d'aver avisat als pastors i no haver volgut creure- anam amb els obrers a cercar les cabres que segueixen pasturant dins el trixacom i les duim a tancar dins els corrals de la granja de la Parroquia. Esperant que els amos vinguin a cercar-les.

A posta de sol venen el Governador, el Comandant de Karusi -Gitega- Ruyigi, acompanyats de vuit soldats.

El comandant ens diu que a Bujumbura li han dit que estam amenaçats i que desitjaríem partir, ens demana en què ens pot ajudar i quins son els nostres plans i els nostres desitjos.

Li contestam que efectivament també nosaltres sentim rumors que volen venir a atacar perquè hem donat refugi als Tutsi, pero nosaltres hem decidit quedar i seguir ajudant en lo que podem o en lo que ens deixen... Ens sembla que l'informació del Comandant sobre les amenaces va a través de l'ONU per tot lo que va suposar la partida de na Veridiana.

Durant tot el dia gent de Maranyva ha duit a guardar a la Parroquia els materials de construcció de l'escola Primaria de Maranyva que estava en construcció al moment de començar la guerra, tot el material que hem pogut recuperar: Portes, finestres, taxes, taulons etc. ho guardam al local de la ferreria.

Per lo que veiem i ens diuen els qui han pogut arribar a Nyabikere sembla que dilluns que ve, dia 15, podrem anar a Bujumbura i així telefonar a Mallorca.

Dissabte, 13.11.1993

A la Missa del matí, ha vingut moltíssima gent, l'església estava plena de gom a gom. Una vegada acabada la Missa, casi tothom es vol confessar.

No puc manco de fer-me preguntes com aquestes: On era tota aquesta gent en el moment de les matances? Com es pot conjugar tanta religiositat i tant de paganisme al mateix temps?

Aquest que venen a Missa i a confessar-se son la majoria silenciosa que callen perquè no teñen veu? Es la por que els feia i els fa callar davant tantes barbaritats) Es que son deis qui callen i consenten? Es que ja no poden aguantar mes la tirania deis qui sempre han guanyat i els han trepitjat? Quina Pastoral feim? Quina hauríem de fer? Que hem de predicar?

Parlant en termes ignacians, la nostra predicado, la nostra catequesi hauria de ser de la primera Setmana deis Exercis.

Després de l'homilia els dono una bona passada sobre el respecte que haurien de teñir i no teñen ais camps de la Parroquia com a les dístintes obres socials que la Parroquia du entre mans.

D'on deuen treure aquest instint destructor? son boixos que apedreguen les seves prbpies teulades?

Diumenge, 14.11.1993

En Julia torna a Gatonde, ha vingut a peu. A Missa, a les dues Misses hi ha molta gent. L'horabaixa amb en Tomeu anam a veure com está la carretera de Maranyva. Fins a la Sucursal no trobam cap problema, per tot es pot passar molt bé.

A partit de la sucursal de Maranyva, baix mateix de la sucursal hi ha arbres en mig de la carretera, així mateix podem passar, abans d'arribar a Muhororo una siquia enorme talla la carretera. La gent ens din que l'arreglaran perquè puguem passar pero després la tornaran a cavar per defensar-se deis soldats. La gent ens acompanya dins el cotxe perquè puguem passar per camins per dins les colines. En torner dir que a noltres ens ajuden a passar perquè cercam el seu bé pero que no poden obrir les carreteres perquè els soldats que guarden els refugiáis del Ruvubu segueixen matant gent i van a robar per les colines.

Veiem que per dilluns anar a Bujumbura es millor anar a passar per Rusi, cap a la Gihinga.

Dilluns, 15.11.1993

En Tomeu i en Julia van a Bujumbura. Avui és la primera vegada després del cop d'Estat, que algú de nosaltres surt de Nyabikere.

Avui hem començat la distribució d'aliment als desplaçats que es troben per les colines i a la gent que quedant a viure a les seves cases ha tingut dificultats com per exemple: camps cremats, cases cremades o destruïdes, bens de la casa robats. Els qui han quedat a les seves cases són la majoria Hutu. Hi ha bastants Tutsi que han demanat estada a cases de Hutu que els hi han donat posada.

Hem confiat el treball de confeccionar les llistes dels sinistrats als catequistes i baserukira. El problema és que l'ajuda ve per Commune, es a dir aquí ens arribarà l'ajuda només per la Commune de Nyabikere i la nostra parroquia s'estén dins la Commune de Shombo i part dins la de Mutumba.

Dins la sala de reunions de la sacristia (Capella Sixtina) es fa una reunió de tots els Administradors de la Província amb el Governador i un Jefe militar. Els soldats que acompanyen les autoritats esperen defora, a l'ombra dels bambús devers el despatx parroquial.

Els nervis i el mal estar de la població augmenta quan veu els soldats. Trob uns soldats que venen a guaitar per la granja, els dic que estiguin allà on els han dit i que no vinguin a empenyar per aquí on hi ha els obrers que fan feina. Obeeixen al instant i sense més problemes s'en tornen a l'ombra dels bambús.

Estadístiques de refugiáis i morts fins a l'hora d'ara segons les radios estrangeres:

Refugiáis a Rwanda, Tanzania i Zaire:800.000

Desplacats a l'interior del País: 150.000

Morts 200.000 o 500.000?

Nyabikere, 22.11.
1993

Avui fa un mes i un dia que va haver-hi el Cop d'Estat.

Avui he sortit de Nyabikere per primera vegada de llavors enea.

El Bisbe ens ha convocat una reunió a Gitega. La reunió es fa a ca les monges Bene-Tereziya de Mushasha perquè el Bisbat está ocupat pels desplaçats que son mes de mil. Funcionaris de Gitega la majoria de l'etnia Hutu i gent senzilla, la majoria de l'etnia Tutsi. La reunió es desoladora. Tenim ocasió de sentir i comentar el que s'ha passat a altres llocs de la Diócesi i del País.

La situació és desastrosa en tot el País manco a la Província de Bururi. Cada parroquia fa una descripció deis fets com s'han passat. A mitja reunió en Yayo me fa senya i sortim defora a fumar un xigarret, estam cansats de sentir desastres i comentam que a vegades donaven l'impressió que se provaven a veure qui la contava mes grossa.

Teníem previst anar a Bujumbura en haver acabat la reunió, així ho havíem planificat amb en Yayo i Arconada, pero ens diuen que la carretera está tallada a l'altura de Muranvya, sembla que el dia abans un grup de Tutsi havia atacat a un Hutu.

Així es que decidese anar a dormir a Ntita per tal de canviar un poc d'aires i amb contes de l'on dema (dimarts) telefonar a ca nostra des de Gitega. Durant tot aquest temps no havia pogut telefonar per donar notícies.

Passant per Gushubi he pogut veure les ruines del Mercal. La sortida a Ntita encara que tan curta m'ha fer bé he pogut descansar.